

KOZÁK TAMÁS – NAGY JÁNOS

A Csongrád város vonzáskörzetében lévő tanyavilág feltérképezése, a nyilvántartási rendszer kidolgozása

A rendőrség feladatellátásának egyik fő stratégiai sarokpontja a külterületi ingatlanokban, a falvakban, az elnéptelenedő településeken (a továbbiakban: tanya) a közbiztonság, a közrend fenntartása, az ott élők szubjektív biztonságérzetének javítása.

A *Magyar Néprajzi Lexikon* meghatározása szerint a tanya „*az alföldi várrosok és falvak határában szétszórta álló, rendszerint egy lakóépületet és néhány hozzá tartozó gazdasági épületet magába foglaló, paraszti használatú állandóan lakott magános telep*”.

Egyes adatok arra mutatnak, hogy e településforma csirái már a XV. században megjelentek. A török hódoltság után, a kiüresedett Alföldön, az újra-éledő települések határában létrejöttek az *időszakosan lakott szállások*. A XVIII. század első felében a pusztákat és a szántóföldeket *elkülönítették*, a második felében megindult a kitelepülés. Bár a feudalista termelési rendszer – különösen a meg nem váltott földesúri birtokokon – erősen megkötötte a jobbágyság költözési, termelési lehetőségeit. A XIX. század fordulójára, elsősorban a Tiszántúlon már kialakult a néprajzi szempontból előbb *szállás-tanyának*, majd *tanyának* nevezhető *külterületi településrendszer*. Kialakulásának módja tájegységenként különböző, közös vonás azonban a mezőgazdasági jelleggel, az állattartással való kapcsolat.

A tanyák helyzetéről elmondható, hogy e településformák és lakóközösségeik a változó társadalmi, politikai körülmények függvényében folyamatosan alakulnak, próbálnak alkalmazkodni a körülmények adta lehetőségekhez.

A Csongrádi Rendőrkapitányság illetékességi területéhez 14 841 hektár külterületi rész tartozik. Tanyaként 2654 ingatlant tartanak nyilván, ezekben 3228-an élnek. Csongrád város vonzáskörzetében szétszórta tanyás területek vannak. Önálló elkülöníthető részként lehet megemlíteni a Nagyréti, a Kiszréti területet, továbbá Kónyaszéket, Kettőshalomot, az Öregszőlőket, a Szántót, a Kilencest, a Baltást, a Mámai területet és a Csongrád-Bokros városrészt körülölelő térséget.

A tanyákon jelentős számban idősek, egyedülálló emberek élnek, akik a helyzetük, az állapotuk folytán kiszolgáltatottabbak, így könnyebben válnak bűncselekmények sértettjévé.

Bűncselekmények szempontjából a külterület olyan tér, ahol a szomszéd, a segítség messze van, hiányoznak a vagyonvédelmi eszközök, rendszerek, az ott lakók nehezebben mozognak, a tettesek viszont könnyen elmenekülhetnek. Az ott élők egyre kevésbé érzik magukat biztonságban. A tanyák között feltűnnek a mai kor „betyárjai”, akik nem lovon, hanem teherautón, teherpjárón érkeznek, és ha lehetőségük van rá, eltulajdonítják a tanyán található értékeket.

Mivel a külterületen egyre ritkább a lakott tanya, megszűnt annak lehetősége, hogy a szomszédok figyeljenek egymásra. Könnyű bármihez hozzájutni, amit a termelőhelyen kénytelenek hagyni. Egyetlen éjszaka leszerelnek és elvisznek mindent, ami mozdítható, többmilliós kárt okozva, és teljes csődöt hozva a gazdára. A tanyákon elkövetett jogsértések között a leggyakoribb az állat- és terménylopás. Előfordulhatnak vegyszer-eltulajdonítások, a munkagépekben lévő üzemanyagok lefejtése, színesfémlopások is. Időszakosan az elhagyott ingatlanokba betörnek, és előfordulnak közlekedési balesetek.

Sok esetben az sem riasztja vissza az elkövetőket, ha a kifosztásra kiszemelt terület lakott, őrzött. Az értékek megszerzése érdekében egyre többször alkalmaznak megtévesztést, és néha már személy elleni erőszakot is, bízva abban, hogy a szemtanúk hiányában a nyomozó hatóság nem tudja megállapítani a kilétüket.

A járhatatlan tanyákat sajnos a legszükségesebb segítség, az orvos, a rendőr, a mentő vagy a tűzoltó meg sem tudja közelíteni, így a segítség gyakran késve érkezik.

Az általunk rendszeresen megrendezett tanyakabinetek nyomán kiderült, hogy a tanyákon lakóknak a közbiztonság végtelenül fontos, ez a hangulatuk egyik meghatározó jellemzője. A tanyán élők nagyjából kétharmada idős és beteg ember, nekik a közbiztonság életmentő lehet.

Az emberi kapcsolatokat semmilyen technikai eszköz nem helyettesítheti, de nagymértékben támogathatja. A körzeti megbízottak aktív kapcsolatban vannak a települési önkormányzatok ilyen feladatot ellátó szervezeteivel, személyeivel. Megfelelő a kapcsolat a polgárőrökkel, a falu- és tanyagondnokokkal, a mező-, gát-, vad- és halőrökkel, valamint a vadász- és erdészirtárságokkal. Kiemelt helyen említik a különféle intézmények tagjaival történő kapcsolattartás jelentőségét, valamint a közös járőrszolgálatok fontosságát.

Nem utolsó szempont azonban az sem, hogy a járőrszolgálat tagjai egymás technikai felszereltségét is kiegészíthetik.

Ahhoz, hogy szükség esetén gyors, hatékony segítséget nyújthassunk, szükség van olyan információbázis létrehozására, amely amellet, hogy a megközelítéshez, megtaláláshoz szükséges földrajzi adatokat tartalmazza, a tanyákon lakókról is tud olyan adatokat, amelyek segítik a szükséges intézkedések hatékonyságát.

A tanyainformációs adatbázis szükségessége

A Csongrád külterületén lévő Nagyréti körzet 2006-os, a tiszai árvíz miatti kitelepítésekor szembesültünk azzal, hogy nincs átfogó nyilvántartás a külterületi tanyákról. Nagyban megnehezítette a kitelepítési munkálatokat, illetve nagy idővesztéséget jelentett, hogy egyik rendvédelmi szerv sem tudta, melyik tanyaingatlanban laknak, melyik elhagyott. A lakók mellett a jelentős jószágállomány elhelyezéséről is gondoskodni kellett. Az adott terület körzeti megbízottja, valamint a Csongrád és Térsége Polgárőr Egyesület nagyréti lakosai tájékozottabbak voltak e kérdésben, de a pontos, rendezett ismeretek hiánya miatt a kitelepítéskor jelentkező átfogó, nagy létszámot megmozgató feladatok koordinálása folyamán nehézségekbe ütköztünk.

Az 1998-ban útjára induló tanyaprogram, illetve a Csongrád vonzaskörzetében telepített jelzőrendszer kialakításakor a tanyagondnokok, a polgárőrök, illetve a meghatározott terület körzeti megbízottjai létrehoztak ugyan egy nagyobb biztonságérzetet nyújtó, személyes ismertségen alapuló kapcsolatrendszert, de ez még mindig nem oldott meg minden gondot.

A folyamatosan változó és egyre fiatalodó rendőri állomány hely- és személyismerete csak évek folyamán alakul ki, ezért fontossá vált a mindennapi rendvédelmi munkát támogató, többletinformációkat hordozó, átlátható térképészeti rendszer, adatbázis kidolgozása, ehhez széles körű összefogásra volt szükség. Indokolt volt az akár csak csekély információt birtokló rendvédelmi szerv, a körzeti orvosi szolgálat, a postások, a tanyagondnokok, a polgárőrség, a mezőgazdasági vállalkozások, a vadászárságok és a lakosság bevonása is.

A Csongrád és Térsége Polgárőr Egyesület néhai ügyvezető elnöke, *Kálmán József* vezetésével a feladat végrehajtására létrehozott csoportok egy-egyével jártak végig minden tanyát. A tanyaterületről, épületekről fényképfelvételeket készítettek, ezzel dokumentálva az aktuális állapotokat. A fényképek

azért fontosak, mert a tanyákon élő emberek legtöbbször csak az épület kinézetéről, vagy a tulajdonos nevééről tudják beazonosítani a keresett ingatlant. A tanyaszám, illetve helyrajzi szám alapján történő keresés sokszor sikertelen volt.

Az átlátható és hatékony felhasználhatóság érdekében a nagy mennyiségű összegyűlő információt, illetve a bejárások idején elkészült „tanyatérképet” egységes keretbe kellett foglalni, ezért a Csongrádi Rendőrkapitányság rendszergazdája segítségével létrehoztunk egy számítógépes adatbázist. A számítógépes felhasználás lehetőségének megteremtésekor törekedni kellett az egyszerűsége, használhatóságra.

A számítógépes térképészeti adatbázis megalkotása

Az információk nyilvántartására létrehozott adatbázis az említett követelményeket szem előtt tartva, Microsoft Excel alapokra épült. Csak a legfontosabb, jelentőséggel bíró tudnivalókat tartalmazza. Fontos megemlíteni, hogy a táblázatban szereplő – egyébként nem közérdekű – információk minden esetben az érintettek előzetes hozzájárulásával kerültek a rendszerbe.

A táblázat oszlopaiban a Csongrád város vonzáskörzetében található 1436 tanyaőről a következő adatok találhatóak:

- a tanya tulajdonosának neve;
- a tanya száma;
- helyrajzi szám (feltöltés folyamatos);
- a tulajdonos, vagy bérlő telefonszáma;
- a tanya lakottságára utalás, illetve az ott lakók száma;
- a tulajdonos születési éve;
- az ingatlanról készült fényképfelvétel hivatkozása;
- a tanyatérkép hivatkozása.

A hivatkozásra kattintva azonnal megjelenik egy fotó, segítve az ügyeletes munkáját, hogy a helyszínre küldött járőrnek minél pontosabban leírhasa a helyszínt.

A fényképes adatbázis frissítése szintén nagyon fontos feladat, mivel az időjárási körülmények, illetve a tanyán élők jellemzően rossz anyagi helyzete miatt az ingatlanok állaga az évek folyamán jelentősen romlik. Ha csak körbekerítenek egy tanyát, a változás nyomán máris nehezebben azonosíthatóvá válik.

Fejlesztési lehetőségek, a követendő irány

A rendszer hatékonysága kézzelfogható. A mindennapi munkához nyújtott háttértámogatás rengeteget segít a rendőröknek, és a forrányomon üldözés során több eséllyel elfoghatják az elkövetőket, segítséget nyújthatnak a rászorulóknak.

Az adatbázis elkészítése és karbantartása jelentős munkaidő-ráfordítást igényel, hiszen a folyamatosan változó környezetben tanyák tűnnek el, tulajdonosváltások történnek, így az információkat, adatokat újra és újra frissíteni kell, ez pedig csak személyesen történhet.

Megoldás lehet az önkormányzatokon keresztül a közfoglalkoztatottak, valamint a tanyagondozási szolgálat munkatársainak bevonása a nyilvántartás aktualizálásába.

A következő frissítést szolgáló adatgyűjtéskor a táblázatot tervezzük kiegészíteni egy GPS-koordinátákat tartalmazó oszloppal. A koordináták segítségével megteremthető az összhang a rendőrségi Pro-Mobil rendszerrel, így az irányítást végző személy a monitoron egyszerre követheti végig a helyszínre küldött jármű mozgását, illetve a tanyát jelölő térképen lévő többtínformációkat.

Kijelenthetjük, hogy a számítógépes adatbázis a gyakorlatban jól vizsgázott. Nagy segítség volt a 2011-es belvízi események idején, de a 2011–2012-es rendkívüli tél idején is jelentősen hozzájárult ahhoz, hogy a csongrádi tanyavilágban a zord időjárás ellenére is mindenki biztonságban érezhette magát. A rászorulóik közül harmincnyolc embert sikerült idejében ideiglenes szálláson elhelyezni, és közben senki nem került krízishelyzetbe. Ez mutatja legjobban, hogy az általunk kidolgozott rendszer napi munkavégzéshez nyújtott előnyei felbecsülhetetlenek.